

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO

1. Nazwa

Biurowiec ORBIS

2. Czas powstania

1949-1953

3. Miejscowość
WARSZAWA

2408

4. Adres
WŁĄCZONO DO WOJEWÓDZKIEJ EWIDENCJI
al. Bracka 16

nr ewidencyjny działki 108 z obrębu 50311
nr księgi wieczystej

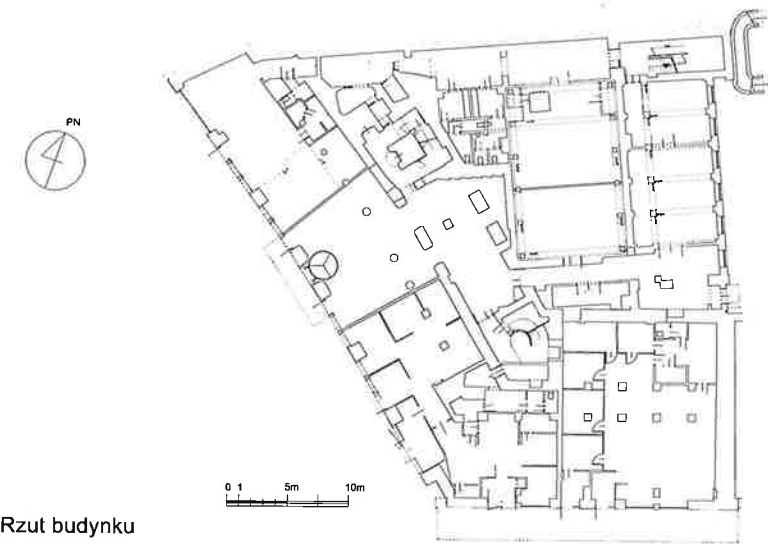
11. Materiały graficzne Sytuacja 1:2000, orientacja 1:10 000, rzuty i przekroje, fotografie

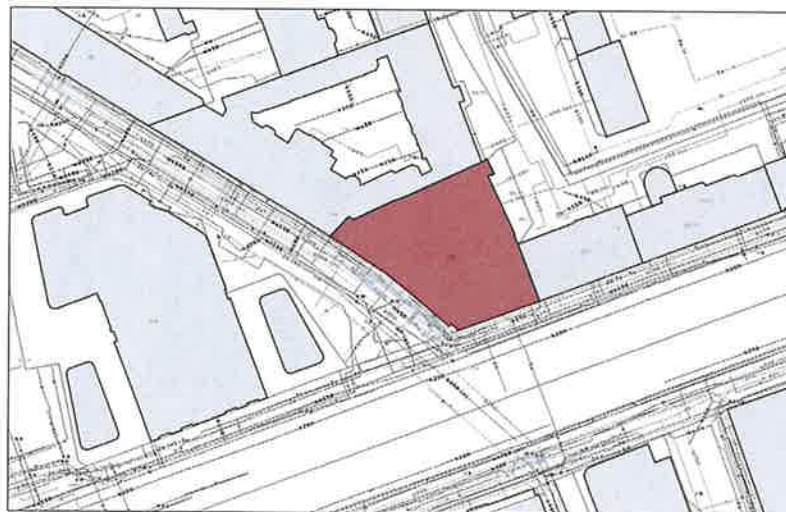
Widok budynku od strony południowo-wschodniej.

Topograficzna mapa orientacyjna 1:10000

Rzut budynku

Sytuacja, fragment mapy zasadniczej 1:2000

5. Przynależność administracyjna

województwo Mazowieckie

powiat Warszawa

gmina Warszawa

6. Współrzędne geograficzne

+52° 13' 53.6" N +21° 01' 04.6" E

7. Właściciel i jego adres

Orbis S.A.
ul. Złota 59
00-120 Warszawa

8. Użytkownik i jego adres

Orbis S.A.
ul. Złota 59
00-120 Warszawa

9. Formy ochrony

10. Stan zachowania

Obiekt zachowany
Szczegóły – patrz pkt. 22.

12. Autorzy, historia obiektu, określenie stylu

Działka na której znajduje się budynek posadowiona jest u zbiegu ulicy Brackiej oraz Alei Jerozolimskich, na terenie dawnych pól uprawnych oraz dawnej jurydyki Bożydar-Kałęczyn, należącej do księcia Augusta Kazimierza Sułkowskiego, istniejącej w latach 1702-1791. Ul. Bracka stanowiła południowo-zachodnią granicę jurydyki i drogą łączyła Ujazdów z Grzybowem (jurydyką). Ulica ta została ostatecznie uregulowana około 1770 r., a nazwa jej pochodzi od licznych posiadłości braci zakonnych znajdujących się na tym obszarze. Z kolei Aleje Jerozolimskie również istniejące na terenie jurydyki Bożydar-Kałęczyn nazwę swoją wywodzą od osady żydowskiej - Nowa Jerozolima, znajdującej się w okolicach dzisiejszego pl. Zawiszy (w kierunku ul. Kaliskiej), istniejącej w latach 1774-1776. O powstaniu i umiejscowieniu ulicy zdecydował w 1817 roku generał Józef Zajączek na polecenie księcia Konstantego Romanowa. Aleja o szerokości 44 m, obsadzona sześcioma rzędami topól i została przedłużona w kierunku Wisły, a jej przebieg został ostatecznie uregulowany w latach 1823-24. Zabudowa w rejonie skrzyżowania tych dwóch ulic, na przełomie XVIII i XIX w. składała się początkowo z drewnianych domów i dworków. Pierwsze murowane budynki pojawiły się w latach 20. XIX w. Jednak prawdziwy rozwój wielkomiejskich kamienic datowany jest po 1875 r. Na planie z 1829 i 1867 r. (patrz załącznik 2) widoczne są zabudowania na posesji o numerze (taryfie) 1267B. W latach 1882-83, w miejscu wcześniej istniejących zabudowań powstał budynek – nazwany później potocznie kamienicą Augusta Stöla. Projektantem tego budynku był Teofil Tytus Lembke, absolwent (1866 r.) Szkoły Głównej Warszawskiej (istniejącej w latach 1862-1869). Budowniczy m.in. Towarzystwa Zakładów Gazowych w Warszawie, zboru ewangelicko-augsburskiego, szpitala w Tworkach oraz autor (lub współautor) projektów budynków m.in. przy ul. Leszno 17 i Kredytowej 10 w Warszawie. Kamienica przy Brackiej 16 została wybudowana w stylu eklektycznym z elementami neorenesansu i neobaroku. Czteropiętrowy gmach powstał na narożu dwóch ulic i posiadał dwie elewacje oraz jeden adres 1267B (taryfa) oraz dwa adresy - w okresie międzywojennym, Bracka 16 oraz Aleje Jerozolimskie 10 (nieoficjalnie po 1945 r. nr 34 – występuje w niektórych dokumentach). Narożną oś budynku wieńczył czworoboczny hełm o ozdobnym charakterze. Na parterze, z wejściem w narożu budynku, istniała restauracja „Royal”, którą w 1912 r. zastąpiła luksusowa, secesyjna w wystroju wnętrz restauracja „Cristal”, której weranda przylegała do budynku od strony al. Jerozolimskich. Budynek bez większych przebudów przetrwał do września 1939 r. kiedy to podczas oblężenia Warszawy przez wojska niemieckie został częściowo uszkodzony i wypalony. Na zdjęciach z Powstania Warszawskiego widoczna jest częściowo rozebrana (nie uszkodzona w wyniku walk) elewacja budynku od strony ul. Brackiej. Można zakładać że elewacja ta została rozebrana w ramach oczyszczania i zabezpieczania wypalonych budynków zimą 1939/1940 r. lub też budynek został ponownie uszkodzony podczas jednego z nalotów sowieckich (było ich ponad 100), najprawdopodobniej w nocy 12 na 13 maja 1943 r. Podczas Powstania Warszawskiego budynek przy ul. Brackiej 16 podobnie jak budynek Banku Gospodarstwa Krajowego (obecnie Al. Jerozolimskie 7) był zajęty przez oddziały niemieckie które ostrzeliwały i szturmowały pozycje powstańców broniących się na barykadach oraz w narożnym budynku „Reducie Kuczyńskich” przy Al. Jerozolimskich 5 (obecnie 11/19). Pozycja ta podlegała Batalio-

cd. patrz wkładka 1

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrze, wyposażenie, instalacje)

SYTUACJA: obiekt znajduje się w środkowej części dzielnicy Śródmieście, po północnej stronie Alei Jerozolimskich przy skrzyżowaniu z ul. Bracką; wejścia do budynku znajdują się od strony Al. Jerozolimskich, ul. Brackiej oraz od podwórza oraz drogi wewnętrznej od strony wschodniej. **MATERIAŁ:** ściany zewnętrzne i wewnętrzne z cegły ceramicznej pełnej oraz cegły dziurawki murowane na zaprawie wapiennej i cementowo-wapiennej; ściany częściowo ocieplone od wewnątrz supremą (płytą wiórowo-cementową); słupy konstrukcyjne żelbetowe; ceglane stropy kleina i odcinkowe oparte na belkach dwuteowych, stropy ackermana, w części stropy monolityczne żelbetowe; konstrukcja wsporcza dachu drewniana; połacie dachu papą.

KONSTRUKCJA I TECHNIKA:

FUNDAMENTY: budynek wzniesiony na fundamencie ceglanym, częściowo pochodzącym z zachowanych murów kamienicy (od strony ul. Brackiej), mury grubości ok. 80-130 cm, głębokość posadowienia ścian nie jest znana. W części środkowej oraz wschodniej budynku słupy żelbetowe oparte na żelbetowych stopach.

ŚCIANY ZEWNĘTRZNE: murowane z cegły ceramicznej pełnej, w kondygnacjach powyżej I piętra częściowo wykonane z cegły dziurawki; cegły murowane na zaprawie cementowo-wapiennej, ściany grubości około 60-100 cm; Okładzina zewnętrzna w części frontowej budynku: w kondygnacji parteru oraz I piętra wykorzystano betonowe prefabrykaty do ukształtowania masywnego przyziemia z poziomym podłużnym boniowaniem w parterze i prostokątnym podziałem w kondygnacji I piętra. W kondygnacji II piętra wokół okien występują masywne obramowania okien, a na wyższych kondygnacjach obramowanie okien zostało wykonane z wąskich elementów prefabrykowanych. Dodatkowo wykorzystano okładzinę z cegieł (cegiełek) prasowanych i barwionych w masie na elewacji na wysokości II-IV piętra; w kondygnacji V piętra ściany tynkowane. Ściany zewnętrzne od strony wewnętrznej „dziejnia” wtórnie ocieplone i otynkowane, a od strony podwórza tynkowane.

ŚCIANY WEWNĘTRZNE: konstrukcyjne wykonane z cegły ceramicznej pełnej, w kondygnacjach powyżej I piętra częściowo wykonane z cegły dziurawki; cegły murowane na zaprawie cementowo-wapiennej, ściany grubości około 12-100 cm; działowe, wykonane z cegły dziurawki na zaprawie cementowo-wapiennej, pierwotnie grubości 10-15 cm, w większości wyburzone; część ścian wtórnych wykonanych z płyt karton-gips na stelażu z profili stalowych. Wszystkie ściany tynkowane zaprawą cementowo-wapienną lub wtórnie tynkowane zaprawą gipsową.

SŁUPY: w części frontowej budynku słupy żelbetowe i murowane z cegły pełnej na zaprawie cementowo-wapiennej, o przekroju prostokątnym i wymiarach ok. 70×46cm, 65×65 cm, 60×60 cm, o przekroju okrągłym średnicy 50 i 60 cm; w oficynie po stronie wschodniej słupy żelbetowe o przekroju prostokątnym 48×48 cm i okrągłym średnicy 42 cm.

STROPY: nad kondygnacją piwnic: odcinkowe, kleina oraz ackermana.

KLATKI SCHODOWE: główna, reprezentacyjna klatka schodowa, w narożu frontowej części budynku, monolityczna, żelbetowa, 2-biegowa, kręta, z balustradami pełnymi, murowanymi lub żelbetowymi, pierwotnie zakończonymi dodatkową balustradą stalową wykonaną z rur

cd. patrz wkładka 2

14. Kubatura ok. 26000 m³	15. Powierzchnia użytkowa ok. 7500 m²	16. Przeznaczenie pierwotne Budynek biurowy	17. Użytkowanie obecne
18. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania) - <i>projekt, globus reklamowy, 2010 r. nr 8811</i>, w: M. St. Warszawa, Wydział Architektury i Budownictwa dla Dzielnicy Śródmieście, ul. Nowogrodzka 43 - <i>projekt odbudowy parteru i I piętra domu Ministerstw Komunikacji w Warszawie, ul. Bracka 16; z czerwca 1946 r. nr 2/2411</i> w: M. St. Warszawa - Biuro Organizacji Urzędu, Wydział Archiwum - <i>projekt elewacji domu Al. Jerozolimskie 10, ul. Bracka 16, z 1946 r.; nr 2/2418</i> w: M. St. Warszawa - Biuro Organizacji Urzędu, Wydział Archiwum - <i>projekt zamienny budynku biurowego, nadbudowa frontu murowany 5-cio piętrowy, z 1951 r.; nr 2/2419</i> w: M. St. Warszawa - Biuro Organizacji Urzędu, Wydział Archiwum - <i>projekt godła reklamy, z 1951 r.; nr 2/2398</i> w: M. St. Warszawa - Biuro Organizacji Urzędu, Wydział Archiwum - <i>projekt budynku biurowego oraz sali zebrań (rozbudowa gmachu „Orbis” - oficyna, z 1951 r.; nr 2/2410</i> w: M. St. Warszawa - Biuro Organizacji Urzędu, Wydział Archiwum		19. Źródła ikonograficzne (rodzaj, miejsce przechowywania) <u>Serwisy internetowe:</u> http://geoportal.gov.pl/ http://mapa.um.warszawa.pl http://ukosne.um.warszawa.pl http://fotopolska.eu https://bcpw.bg.pw.edu.pl/ https://www.szukajwarchiwach.gov.pl http://mbc.cyfrowemazowsze.pl https://www.warszawa1939.pl https://fotomuzeum.faf.org.pl https://onb.digital https://www.archimemory.pl/	
20. Bibliografia - Czasopismo „Architektura” 1949, nr 6-8, B. Lewandowski „Detale architektoniczne z gruzu”, str. 223. http://mbc.cyfrowemazowsze.pl - Czasopismo „Architektura” 1952, nr 3, Witold Piasecki „Roboty elewacyjne w prefabrykacji”, str. 84. http://mbc.cyfrowemazowsze.pl - Czasopismo „Architektura” 1955, nr 7, Jerzy Wierzbicki „Parter ulicy w Warszawie”, str. 166. http://mbc.cyfrowemazowsze.pl - <i>Stowarzyszenie Techników Polskich w Warszawie 1898- 1939</i>, Józef Piłatowicz; Federacja Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych, Warszawa 1993 (https://bc.pollub.pl/) - <i>Urządzenia komunalne Warszawy, Zarys historyczny</i>, Marian Gajewski, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1979		21. Uwagi	

22. Stan zachowania

Elewacja budynku nie została poddana żadnym przebudowom. W Około 2010 r. wykonano malowanie elewacji fontowej od strony ul. Brackiej i Al. Jerozolimskich. Zamalowano oryginalną, barwioną w masie licową cegłę prasowaną oraz prefabrykaty obramowania okien oraz dolnej części elewacji w kondygnacji parteru i I piętra. Ponadto dodano oraz zmodernizowano neony reklamowe na elewacji około 1975 r.

Wnętrza budynku były wielokrotnie remontowane i przebudowywane, zwłaszcza w kondygnacji parteru. Wyburzono większość oryginalnych i wtórnych ścian działowych. Ponadto wymieniono lub usunięto całą oryginalną stolarkę okienną i drzwiową.

Ściany fundamentowe - dobry; ściany zewnętrzne – dobry; stropy i ściany wewnętrzne – dobry; elewacje – dobry/dostateczny; konstrukcja dachu – dobry; pokrycie dachu – dostateczny; stolarka okienna i drzwiowa – dobry/dostateczny; instalacje – dostateczny, częściowo zdemonstrowane.

23. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie

Obiekt jest ujęty w gminnej ewidencji zabytków pod nr **SRO09010**.

Budynek posiada wartość architektoniczną oraz historyczną. W obiekcie tym zastosowano unikatowe, prefabrykowane elementy wystroju elewacji frontowej oraz okładzinę elewacyjną, wykonaną z cegły prasowanej barwionej w masie.

Budynek ten wymaga generalnego remontu, który należy wykonać wg programu prac konserwatorskich uwzględniającego aktualny stan zachowania budynku. Program ten powinien być oparty na wykonanych badaniach konserwatorskich oraz zaktualizowanej kwerendzie archiwalnej.

Remont obiektu powinien obejmować w szczególności elewacje frontową (os strony ul. Brackiej oraz Al. Jerozolimskich) z detalami w tym zadaszeniem (markizą od strony Al. Jerozolimskich), zachowane nieliczne detale wnętrz oraz rozpoznawalną w krajobrazie Warszawy reklamę-neon - ażurowy globus.

Ponadto na ścianie elewacji od strony Al. Jerozolimskich w przyziemiu znajdują się „tablica Tchorka” upamiętniająca rozstrzelanie 90 osób ludności cywilnej w sierpniu 1944 r. Tablica ta razem z pozostałymi (164) tablicami na terenie Warszawy jest objęta postępowaniem w sprawie wpisu do rejestru zabytków.

Należy rozważyć wpis budynku biurowego ORBIS do rejestru zabytków.

24. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona, nazwiska wypełniających)

25. Opracował(a):

tekst: mgr inż. arch. Jakub Andrzejewski	marzec 2025 r.
Dypl. Konserwator Dziej Sztuki	
mar. sztuki Maadalena W. Schneider	
plany, rysunki: mgr inż. arch. Jakub Andrzejewski	
fotografie: mgr inż. arch. Jakub Andrzejewski	

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO

26. Załączniki

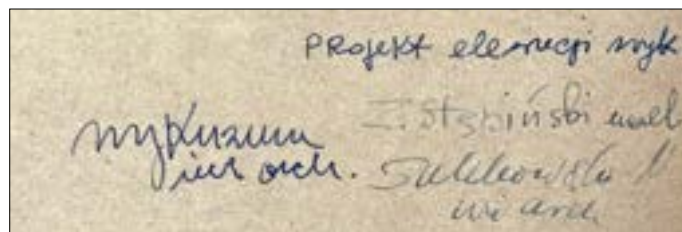
Liczba załączonych wkładek: 18			
Załączniki nr:			
1	autorzy, historia, określenie stylu	6–11	materiały ikonograficzne
2	opis obiektu	12	przekrój i rzut
2–3	materiały kartograficzne,	13–18	fotografie współczesne.
4–6 i 8	fotografie archiwalne,		

1. Miejscowość Warszawa	2. Obiekt Biurowiec ORBIS	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) cd. pkt. 12. autorzy, historia, określenie stylu;
----------------------------	------------------------------	---

cd. pkt. 12 autorzy, historia, określenie stylu

nowi „Sokół”, do którego we wrześniu 1944 r. została przydzielona Kompania Szturmowa P-20 (2 kompania Batalionu „Nałęcz”) która przeszła ze Starego Miasta i broniła zajmowanych pozycji do końca Powstania. W dniu 26 (lub 29) września nastąpiło, uzgodnione wcześniej, trzy godzinne zawieszenie ognia w celu zebrania zwłok niemieckich żołnierzy poległych w szturmie na pozycje powstańcze. Na środku skrzyżowania spotkali się oficerowie każdej ze stron, całe zajście zostało uwiecznione przez polskiego operatora filmowego. Na filmie widoczne są Al. Jerozolimskie oraz przyziemie kamienicy przy ul. Brackiej 16. (patrz stopklatka na załączniku 5) Po zakończeniu Powstania Warszawskiego w październiku 1944 r. i wycofaniu się Niemców w styczniu 1945 r. z Warszawy budynek ten był w większej części wypalony w stosunku do stanu sprzed Powstania Warszawskiego. Po wojnie budynek wraz posesją został przejęty na własność przez Ministerstwo Komunikacji i jednocześnie został zaadaptowany przez kilkunastu nowych najemców na działalność handlową i usługową. Zachowano 2-kondygnacje kamienicy - parter oraz pierwsze piętro. Do grudnia 1945 r. etapami, częściowo bez projektu oraz pozwolenia na prowadzenie prac rozbiórkowych wyburzono wypalone ściany konstrukcyjne oraz kominy 4-piętrowej kamienicy. Wykonano także nad częścią frontową dwuspadowy dach. Projekt dla części frontowej budynku 2-kondygnacyjnego wykonano w czerwcu 1946 r. W październiku 1946 r. Wydział Inspekcji Budowlanej (WIB) Zarządu Miejskiego zatwierdził projekt i wydał pozwolenie na budowę z warunkiem użytkowania poszczególnych części budynku jedynie na okres lat 3. Pierwszy projekt elewacji oraz odbudowy 5 piętrowego budynku został wykonany w pierwszej połowie 1946 r., przez architektów Zygmunta Stępińskiego, Mariana Sulikowskiego oraz Mieczysława Kuzmę (patrz załącznik 7). Projekt ten zakładał pozostawienie istniejących dwóch pierwszych kondygnacji oraz nadbudowanie następnych czterech. Budynek miał być podwyższony o jedną kondygnację, a elewacje miały zostać znacząco uproszczone, a od strony ul. Brackiej dodatkowo podzielone na dwie oddzielne, różniące się formą elewacje o takim samym podziale i gabarycie otworów okiennych. W marcu 1947 r., dla istniejącego, tymczasowo użytkowanego, 2-kondygnacyjnego budynku, wykonano projekt zamienny dla części frontowej oraz oficyny północnej. Projekt ten powstał po przeprowadzonej kontroli Inspekcji Budowlanej, która stwierdziła liczne nieprawidłowości w konstrukcji budynku, powstałe przez prace samowolnie wykonane przez najemców. W czerwcu 1948 r. przeprowadzono oględziny i odkrywki fundamentów, na podstawie których sporządzono ekspertyzę z zaleceniami dla projektantów. Dopuszczono możliwość budowy obiektu 5-piętrowego, jednak ze względu na obciążenie fundamentów z zastrzeżono maksymalną grubości nowych murów zewnętrznych na 55 cm z cegły pełnej w kondygnacjach II i III p. oraz na 41 cm z cegły dziurawki lub pustaków gruzobetonowych w kondygnacjach IV i V p. We wrześniu 1948 r. sporządzono projekt przeznaczony do realizacji, zatwierdzony na początku 1949 r. Autorami projektu byli architekci Jan Bogusławski, Józef Łowiński oraz Jan Pełka, którzy pracowali w ramach spółdzielni Zjednoczone Pracownie Architektoniczne. Proponowany projekt zakładał budowę nowego budynku w miejscu starego, o tych samych gabarytach, z podwyższeniem o jedną kondygnację. Elewacja natomiast miała być znacząco uproszczona, nawiązująca do przedwojennego modernizmu końca lat 30. (patrz załącznik 8) W lutym 1949 r. Zarząd Miejski, na podstawie sporządzonej promesy, przyznał teren na rzecz skarbu państwa do użytkowania przez Przedsiębiorstwo Państwowe Polskie Biuro Podróży (PBP) „Orbis”, na prawie własności czasowej i zezwolił na podjęcie budowy. Warunkiem przyznania prawa własności gruntu było wzniesienie budowli do 31 grudnia 1949 r. zgodnie z uchwalonym planem zagospodarowania. W czerwcu 1949 r. Ministerstwo Komunikacji wezwało wszystkich najemców do opuszczenia zajmowanych pomieszczeń do 31 lipca 1949 r. w związku z planowaną rozbiórką i budową nowego budynku. Na podstawie zatwierdzonego projektu budowlanego firma S.P.B. przystąpiła do rozbiórki budynku frontowego w pierwszych dniach sierpnia 1949 r., pomimo zajmowania lokali przez nieeksmitowanych użytkowników. W wyniku tego prace musiały zostać wstrzymane do września, kiedy to ostatni lokatorzy opuścili pomieszczenia. W połowie października wstrzymano ponownie prowadzone prace przy betonowaniu fundamentów oraz konstrukcji stalowych do czasu wyjaśnienia przez Naczelną Radę Odbudowy Warszawy (NROW) przebiegu linii zabudowy – ścian zewnętrznych od strony ulic. Ze strony NROW linię zabudowy i kontynuowanie dalszych prac zatwierdził arch. Zygmunt Stępiński. Od strony Al. Jerozolimskich wzmocniono ściany fundamentowe i dodano dodatkowe słupy żelbetowe do podtrzymania konstrukcji planowanego zadaszenia nad chodnikiem powyżej kondygnacji parteru. Zadaszenie to w dokumentach archiwalnych było nazwane markizą. Prace budowlane ponownie wznowiono na początku listopada 1949 r. Równoległe z pracami przy fundamentach prowadzono rozbiórkę pozostałych nieprzydatnych ścian i odgruzowywano pomieszczenia piwnic. W tym miejscu należy wspomnieć że 21 czerwca 1949 r. na Konferencji Architektów Partyjnych oraz później 3 lipca, już oficjalnie, Bolesław Bierut na Konferencji Warszawskiej PZPR ogłosił proklamowanie doktryny Socrealizmu w sztuce i kulturze polskiej. 6 listopada 1949 r. rada SARP przyjmuje rezolucję architektów partyjnych (z 21 czerwca) i od tego momentu w całym kraju następują zmiany stylistyki i wystroju wszystkich nowoprojektowanych obiektów mieszkalnych oraz użyteczności publicznej. Wzorem architektury radzieckiej, postanowiono oprzeć się na historycznych, antycznych zasadach kompozycji oraz elementach dekoracyjnych. Historyzujące formy „narodowe” miały nawiązywać antyku i renesansu oraz w środowisku warszawskich architektów do architektury klasycyzmu. Pod koniec grudnia 1949 r. były wykonane ściany konstrukcyjne 2 piętra i przystępowano do szalowania pod stropy nad kondygnacją 2 piętra od strony ul. Brackiej. W dzienniku budowy został dokonany zapis o potrzebie wykonania i złożenia projektu zamiennego wraz z obliczeniami statycznymi. Spowodowane to było m.in. zastąpieniem pierwotnie projektowanych słupów stalowych, murowanymi oraz wykonaniem nowego projektu elewacji. W protokole z posiedzenia wykonawczego NROW

z grudnia 1949 r. komisja stwierdza „...że niezbędnym warunkiem dla uzyskania efektu plastycznego jest silne zaakcentowanie narożnika domu Orbisu co powinno być wykonane jednocześnie z wykończeniem całego domu. Z tego względu KW.NROW stawia warunek, aby PBP „Orbis” wyasygnował odpowiednie fundusze na przeprowadzenie studiów i wykonanie modelu akcentu wieńczącego budynek, ważniejszych detali oraz markizy nad parterem.” W pierwszej połowie 1950 r. zamknięto stan surowy budynku. Ze względu na liczne zmiany konstrukcyjne oraz konieczność zaprojektowania nowej elewacji budynku, przystąpiono do prac nad projektem zamiennym i obliczeniami statycznymi. W lipcu 1950 r. Ministerstwo Budownictwa wyraziło zgodę na przedstawiony projekt elewacji budynku. W grudniu 1950 r. wykonany projekt uzgodnił Zygmunt Stępiński ze strony NROW. Pomimo zatwierdzenia projektu przez WIB prace nad wykonaniem elewacji nie zostały rozpoczęte do kwietnia 1951 r. Prace na początku 1951 r. zostały wstrzymane ze względu na planowaną koordynację wykonania elewacji dla wszystkich budynków przy Al. Jerozolimskich pomiędzy ul. Nowy Świat i Bracką. Nowa elewacja budynku nie zmieniała podziałów oraz wielkości otworów okiennych. W kondygnacji parteru oraz I piętra wykorzystano betonowe prefabrykaty do ukształtowania masywnego przyziemia z poziomym podłużnym boniowaniem w parterze i prostokątnym podziałem w kondygnacji I piętra. W kondygnacji II piętra wokół okien występują masywne obramowania okien, a na wyższych kondygnacjach obramowanie okien wykonane jest z wąskich elementów prefabrykowanych. Dodatkowo wykorzystano okładzinę z cegieł (cegielek) prasowanych i barwionych w masie na elewacji na wysokości II-IV piętra. Można przypuszczać że część elementów oraz prasowane cegły elewacyjne były najprawdopodobniej wykonane przez doświadczoną w tego typu pracach i wyrobach elewacyjnych, firmę Fr. Roth. Podobnie prace wykonano przy budynku „Towarzystwa Ubezpieczeniowego Warta”, ul. Ordynackiej 14/16 wybudowanego w latach 1947-1949. (czasopismo Architektura 1949 nr 6-8, str. 223) W ramach projektu zamiennego wykonano również obliczenia statyczne i zaprojektowano konstrukcję dla zadaszenia nad chodnikiem – markizy od strony Al. Jerozolimskich oraz globusa - reklamy świetlnej na zwieńczeniu naroża budynku. Obliczenia oraz projekt wykonał profesor Stanisław Hempel w kwietniu 1951 r. oraz podjął się nadzorowania prowadzonych prac przy ww. elementach, od czerwca 1951 r. Pod koniec kwietnia 1951 r. wykonywane były prace przy montażu rusztowań pod wykonanie elewacji, trwało wykonywanie płytek ceramicznych i prefabrykowanych elementów elewacji, przystąpiono do tynkowania elewacji w kondygnacji 5 piętra, przygotowywano konstrukcję globusa oraz rozpoczęto wyburzanie oficyny. Równolegle w czerwcu 1951 r. wykonano projekt rozbudowy budynku biurowego o nową 4 kondygnacyjną oficynę wschodnią oraz zabudowę podwórza – parterową część ze świetlikiem. Projekt został wykonany przez architektów Józefa Łowińskiego, Jana Pełkę i Jerzego Góreckiego w Centralnym Biurze Projektów Architektonicznych i Budowlanych pod kierunkiem architekta Leonarda Tomaszewskiego (patrz załącznik 10). Elewacja wschodnia nowej oficyny miała nawiązywać i stanowić kontynuację istniejącej obok oficyny przy ul. Brackiej 18. W połowie 1952 r. w związku z zabudową dziedzińca wykonano projekt przebiccia ścian konstrukcyjnych oraz przebudowy biegu schodowego północnej klatki chodowej w parterze, od strony ul. Brackiej. W 1953 r. architekt Jerzy Górecki wykonał projekt przebudowy piwnic oraz parteru oficyny oraz dawnego podwórza. Prace wykończeniowe przy budynku frontowym były prowadzone do połowy 1953 r. W 1958 r. Powszechna Agencja Reklamy RSW „Prasa” opracowała projekt przebudowy i aranżacji wnętrza Sal usługowych w parterze. Autorami projektu byli architekci Stanisław Rymaszewski, Jerzy Jakubowski oraz Danuta Szafnicka. W 1962 r. przeprowadzono doraźne naprawy elewacji oraz wykonano ogłędziny i ekspertyzę stwierdzającą konieczności przeprowadzenia kompleksowego remontu elewacji ze względu na obrywające się elementy okładziny ze sztucznych kamieni przeważnie wokół okien. Zalecono przygotowanie około 420 elementów okładzin elewacyjnych - po 4 sztuki na każde okno. Pozwolenie na wykonanie remontu elewacji wydano w lipcu 1965 r. i przystąpiono do remontu. W 1974 r. wykonano projekt adaptacji i modernizacji systemu reklamowego umieszczonego na elewacji budynku. Zmodernizowano reklamę pionową, do globusa na szczycie dachu dodano zarysy łądów wykonanych z blachy, malowanych na srebrno od strony zewnętrznej i na czarno od strony wewnętrznej. Dodatkowo powierzchnie wód globu wypełniono rurkami neonowymi w układzie poziomym. Około 2000 r. wykonano przebudowę części parterowej budynku. W 2005 r. wykonano przebudowę wnętrza i remont elewacji. W 2011 roku zdemontowano reklamę-globus oraz wykonano nową konstrukcję stalową globusa.

Podpisy autorów projektów. (Źródło: ze zbiorów M. St. Warszawy - Biuro Organizacji Urzędu, Wydział Archiwum)

1. Miejscowość

Warszawa

2. Obiekt

Biurowiec ORBIS

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

cd. pkt. 11, materiały kartograficzne

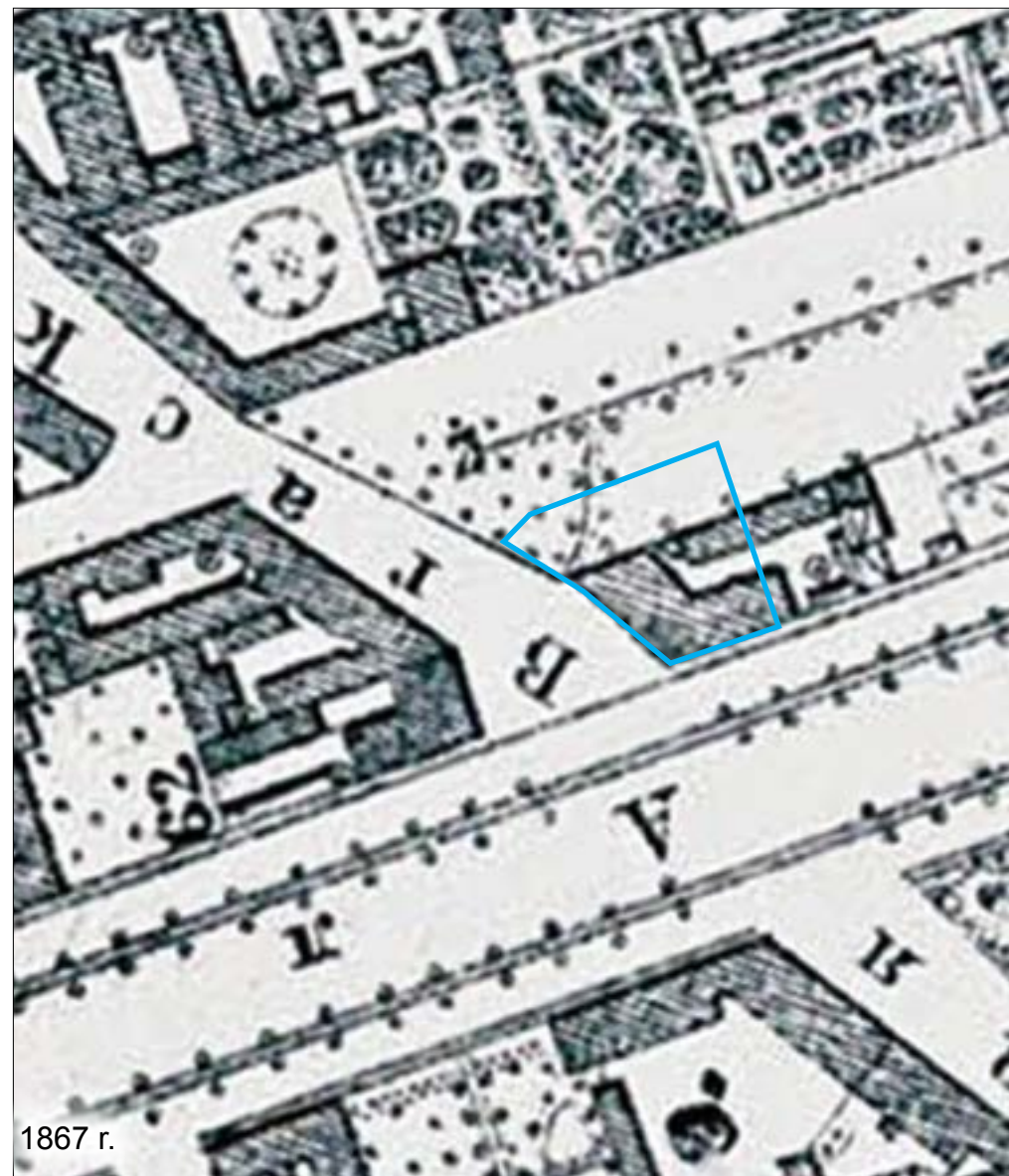
13. opis;

1829 r.

Fragment planu Warszawy z 1829 r. Błękitnym wielokątem zaznaczone jest przyszłe położenie kamienicy. Plan von der Stadt Warschau, Korpus Inżynierów Wojskowych, 1829r. (źródło: plan ze zbiorów Archiwum Państwowego w Warszawie).

Wkładkę założył: mgr inż. arch. Jakub Andrzejewski

1867 r.

Fragment planu Warszawy z 1867 r. Błękitnym wielokątem zaznaczone jest przyszłe położenie kamienicy. (źródło: plan ze zbiorów Mazowieckiej Biblioteki Cyfrowej <http://mbc.cyfrowemazowsze.pl>)

cd. pkt. 13 opis (sytuacja, materiał, konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrze)

i płaskowników (obecnie usunięta); klatka schodowa w budynku po północnej stronie części frontowej od strony ul. Brackiej, monolityczna, 3-biegowa, łamana, z biegami okalającymi szyb windy; klatka schodowa po północnej stronie oficyny, monolityczna, żelbetowa, 2-biegowa, powrotna.

TARAS: w kondygnacji V piętra od strony frontowej, od Al. Jerozolimskich oraz ul. Brackiej, niewielki taras około 35 i 105 cm szerokości, zakończony żelbetową, najprawdopodobniej wtórną balustradą wykonaną z podstawy tralek i betonowego zwieńczenia/pochwyty.

KONSTRUKCJA DACHU: w budynku frontowym oryginalna, drewniana, krokwiowo-płatwiowa.

DACH: budynek frontowy dach 2-spadowy, o połaciach krytych papą; oficyna z dachem 1-spadowym krytym papą.

PODŁOGA: w większości pomieszczeń wylewka betonowa, usunięto w większej części wtórne pokrycie podłogowe.

DRZWI: we wnętrzach w większości usunięte wtórne drzwi skrzydła oraz futryny; brak oryginalnych drzwi w budynku; drzwi zewnętrzne wtórne, wykonane z pcw lub profili aluminiowych, skrzydła przeszklone, szkło zespolone.

OKNA: wszystkie okna w budynku wtórne wykonane z PCV, 1- i 2-dzielne, 1- i 2-skrzydłowe, otwieralne i/lub uchylne; wszystkie wtórne okna powtarzają oryginalny podział pierwotnie zamontowanych okien.

PLAN: wielokątny zbliżony do kwadratu, od strony frontowej podłużny, łamany 3-traktowy, z wtórnym podziałem pomieszczeń; w części oficyny prostokątny, 2-traktowy; w środkowej części 2-traktowy.

BRYŁA: złożona z trzech części: w południowo-zachodniej części frontowej zwarta, prostopadłościenna, łamana, nakryta 2-spadowym dachem, w narożu zwieńczona ażurową reklamą neonową – globusem, w części środkowej parterowy stanowiący „podwórze” otoczone dodatkowo przez prostopadłościenną oficynę nakrytą 1-spadowym dachem, niższą o jedną kondygnację od części frontowej.

ELEWACJE:

Część frontowa:

Elewacja południowo-zachodnia (frontowa – od strony ul. Brackiej): lekko przelamana pomiędzy 6 i 8 osią (licząc od strony północnej); elewacja 15-osiowa z masywnym przyziemiem z poziomym podłużnym boniowaniem w parterze; w narożu, po skrajnej południowej stronie, nad kondygnacją parteru widoczne odstające od lica elewacji żelbetowe zadaszanie (markiza); powyżej 13-osiowa elewacja prostokątnym podziałem w kondygnacji I piętra; w kondygnacji II piętra wokół okien występują masywne obramowania okien, a na wyższych kondygnacjach obramowanie okien zostało wykonane z wąskich elementów prefabrykowanych. Dodatkowo, pomiędzy oknami elewacja została obłożona okładziną z cegieł (cegielek) prasowanych i barwionych w masie na całej elewacji na wysokości kondygnacji od II do IV piętra; kondygnacja V piętra elewacja wycofana z niewielkim tarasem z barierkami wykonanymi z żelbetowych tralek, ściany tynkowane, zakończone niewielkim gzymsem; powyżej widoczna połać dachowa kryta papą; w narożu po stronie południowej elewacja zwieńczona ażurową reklamą neonową – globusem.

Elewacja południowa (od strony Al. Jerozolimskich): elewacja 6-osiowa z masywnym przyziemiem z poziomym podłużnym boniowaniem w parterze; nad kondygnacją parteru widoczne żelbetowe zadaszanie (markiza) odstające od lica elewacji - na całej długości; powyżej 8-osiowa elewacja z prostokątnym podziałem w kondygnacji I piętra; w kondygnacji II piętra wokół okien występują masywne obramowania okien, a na wyższych kondygnacjach obramowanie okien zostało wykonane z wąskich elementów prefabrykowanych. Dodatkowo, pomiędzy oknami elewacja została obłożona okładziną z cegieł (cegielek) prasowanych i barwionych w masie na całej elewacji na wysokości kondygnacji od II do IV piętra; kondygnacja V piętra elewacja wycofana z niewielkim tarasem z barierkami wykonanymi z żelbetowych tralek, ściany tynkowane, zakończone niewielkim gzymsem; powyżej widoczna połać dachowa kryta papą; w narożu po stronie zachodniej elewacja zwieńczona ażurową reklamą neonową – globusem.

Elewacja północno-wschodnia (wewnętrzna): 8-osiowa, skrajna południowa oś z podłużnym oknem klatkowym, elewacja zakończona niewielkim gzymsem i połącią dachową.

Elewacja północna(wewnętrzna): 4-osiowa, w połowie przedzielona niewielkim łącznikiem z częścią oficyny, elewacja zakończona niewielkim gzymsem i połącią dachową.

Oficyna:

Elewacja wschodnia (od strony ogólnodostępnego podwórza): 9-osiowa, od strony południowej: jedna oś z wtórnymi drzwiami wejściowymi do budynku, powyżej dwie osie okienne w wycofanej części elewacji mieszczącej przejście do budynku frontowego; skrajna 9 oś okienna, w odstającym od elewacji ryzalicie z wejściem i dwoma symetrycznie ustawionymi względem siebie biegami schodów wachlarzowych, z tralkowymi balustradami.

Elewacja zachodnia (wewnętrzna): 7-osiowa, zakończona niewielkim gzymsem.

WNĘTRZE: wielokrotnie przebudowane; w kondygnacji piwnic część tynków oraz podłóg została skuta; w kondygnacji parteru, wielokrotnie przebudowany układ pomieszczeń, większa część wtórnej zabudowy nie została zdemonstowana; kondygnacjach I-V ściany działowe w zostały w większości wyburzone a część tynków na ścianach skuta.

INSTALACJE: elektryczna, wod-kan, wentylacyjna, teletechniczna.

1. Miejscowość
Warszawa

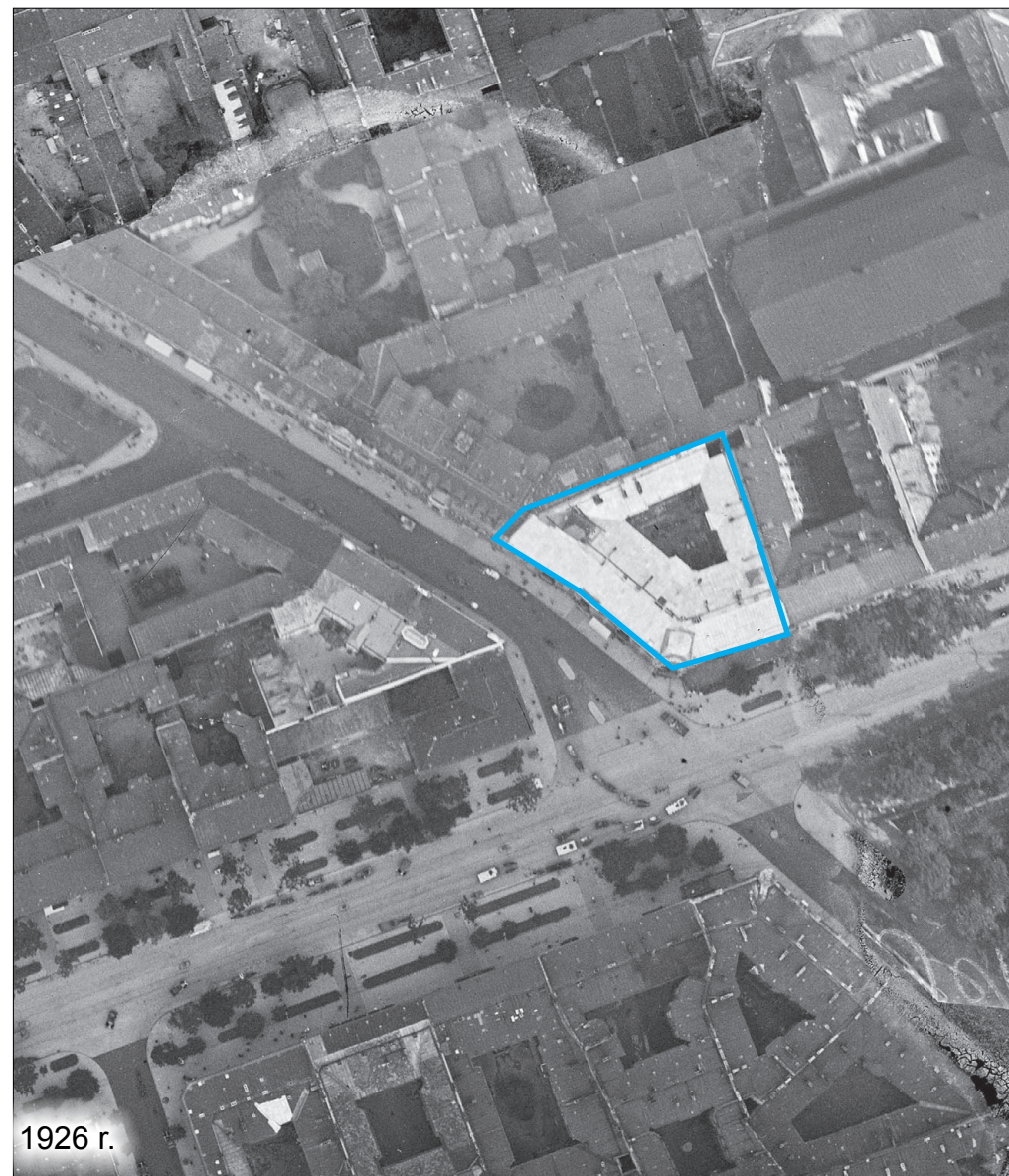
2. Obiekt
Biurowiec ORBIS

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
cd. pkt. 11, materiały kartograficzne

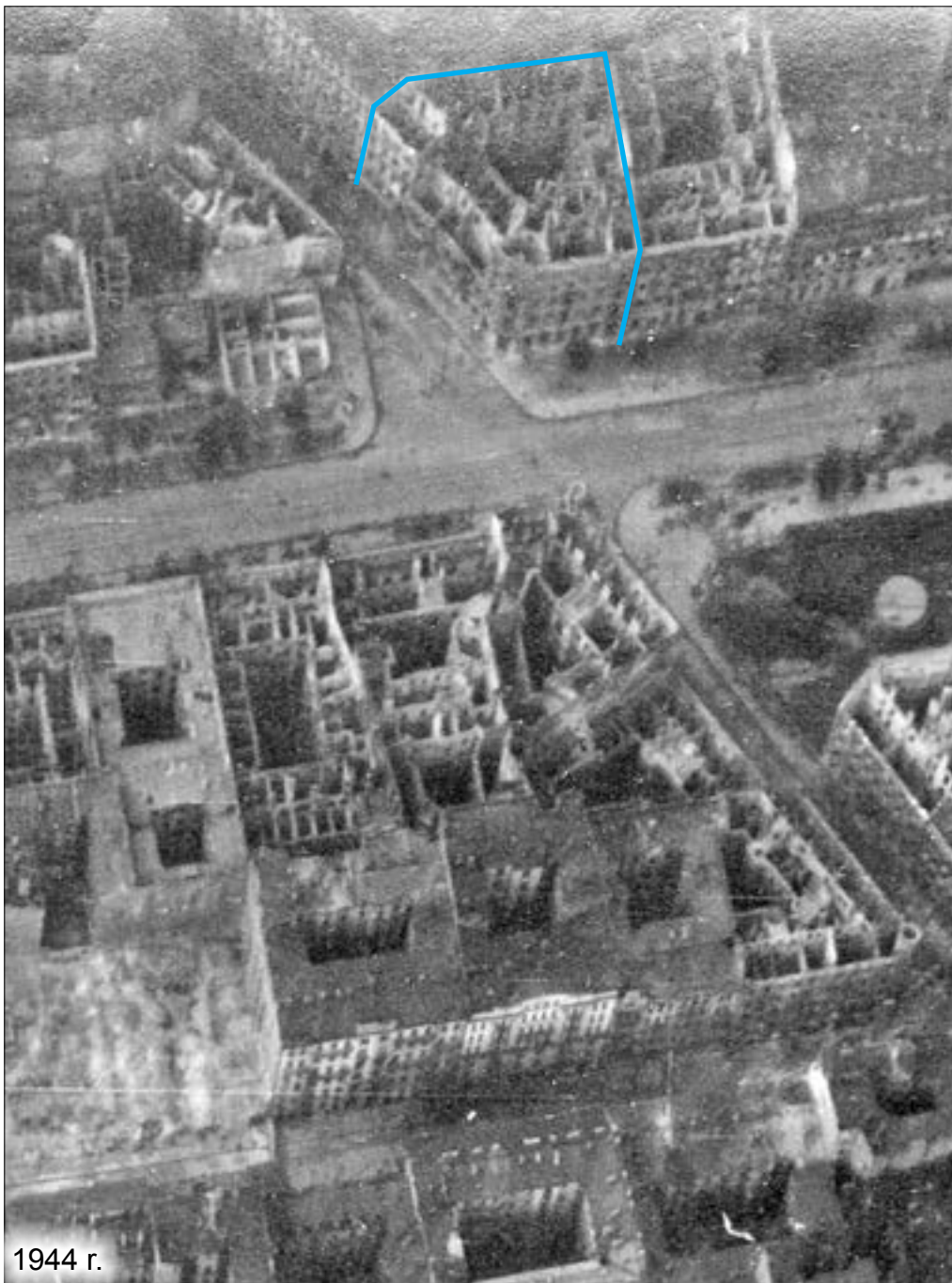
Fragm. planu Lindleya 1891-1908. Błękitnym wielokątem zaznaczone jest położenie kamienicy oraz przyszłego budynku biurowego. (źródło: <http://ukosne.um.warszawa.pl>)

Wkładkę założył: mgr inż. arch. Jakub Andrzejewski

Zdjęcie lotnicze z 1926 r. z widoczną zabudową Śródmieścia Warszawy. Błękitnym wielokątem zaznaczone jest położenie kamienicy oraz przyszłego budynku biurowego. (źródło: Archiwum Państwowe w Warszawie)

verte

Fragment niemieckiego zdjęcia lotniczego z września 1944 r. Błękitną linią zaznaczone jest położenie zniszczonej kamienicy oraz przyszłego budynku biurowego. (źródło: <http://fotopolska.eu>)

Fragment fotoplanu z 1945 r. Błękitnym wielokątem zaznaczone jest położenie zniszczonej kamienicy oraz przyszłego budynku biurowego. (źródło: <http://mapa.um.warszawa.pl>)

1. Miejscowość
Warszawa

2. Obiekt
Biurowiec ORBIS

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
cd. pkt. 11, fotografie archiwalne

Pocztówka przedstawiająca Al. Jerozolimskie w kierunku wschodnim. Po lewej widoczny narożny budynek przy ul. Brackiej 16. Zdjęcie z lat 1910-1915. (zdjęcie z aukcji internetowej, źródło: <http://fotopolska.eu>)

Zdjęcia z lat 1930-1939, przedstawiające widok kamienicy przy ul. Brackiej 16, od strony Al. Jerozolimskich. (zdjęcia ze zbiorów: prywatnego i Archiwum Państwowego w Warszawie; źródło: <http://fotopolska.eu>)

Naroże kamienicy z widoczną dobudowaną werandą restauracji „Cristal”. Zdjęcie z lat 1937-39 (zdjęcie ze zbioru Archiwum Państwowe w Warszawie; źródło: <http://fotopolska.eu>)

Widok ulicy Brackiej w kierunku południowo-wschodnim, skrzyżowania z Al. Jerozolimskimi. Po lewej stronie widoczna elewacja kamienicy pod nr 16. Październik 1939 r. (zdjęcie z aukcji internetowej, źródło: <http://fotopolska.eu>)

Wypalona kamienica przy ul. Brackiej 16, widok naroża w parterze, z wejściem do baru przy restauracji „Cristal”. Październik 1939 r. (Archiwum Fotografii Ośrodka KARTA; źródło: <https://foto.karta.org.pl>)

Widok kamienicy przy Al. Jerozolimskich, od strony wschodniej, z widocznym w pespektywie narożem zwieńczonym ozdobnym hełmem. Zdjęcie wykonane w lutym 1941 r. (fot. Joe J. Heydecker; Österreichische Nationalbibliothek; źródło: <https://onb.digital>)

Widok przyziemia kamienicy od strony Al. Jerozolimskich, widoczna elewacja po wyburzeniu werandy mieszczącej część restauracji „Cristal”. Zdjęcie wykonane około 1941 r. (zdjęcie z aukcji internetowej, źródło: <http://fotopolska.eu>)

1. Miejscowość
Warszawa

2. Obiekt
Biurowiec ORBIS

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
cd. pkt. 11, fotografie archiwalne

Powstanie Warszawskie, sierpień 1944 r. Widok ul. Brackiej w kierunku Alej Jerozolimskich. Widoczna kamienica przy Brackiej 16, uszkodzona jeszcze przed wybuchem Powstania. (fot. Eugeniusz Haneman; źródło: <https://www.1944.pl>)

Zdjęcie z sierpnia 1944 r. Widok kamienicy przy Brackiej 16 przy skrzyżowaniu z Al. Jerozolimskimi. Część kamienicy została uszkodzona najprawdopodobniej po nalotach radzieckich w latach 1941-1943. (fot. Joachim Joachimczyk; źródło: <https://www.1944.pl>)

Stopklatka z oryginalnego filmu wykonanego przez powstańców z 26 września 1944 r., w głębi widoczny fragment przyziemia kamienicy przy ul. Brackiej 16. (fragment filmu dokumentalnego „Powstanie Warszawskie 1944”. źródło: <https://www.cda.pl/video/1506465ab>)

Fragment zdjęcia lotniczego Śródmieścia, czerwonym prostokątem zaznaczona kamienica przy ul. Brackiej 16. Zdjęcie wykonane w 1946 r. (fot. Waław Żdzarski; Narodowe Archiwum Cyfrowe; źródło: <http://fotopolska.eu>)

Skrzyżowanie ul Brackiej z Al. Jerozolimskimi. W tle widoczna kamienica przy ul. Brackiej 16. Zdjęcie z 1948 r. (Narodowe Archiwum Cyfrowe; źródło: <http://fotopolska.eu>)

Widok parteru kamienicy przy Brackiej 16 od strony Al. Jerozolimskich, w latach 1945-46 (fot. Chrzyszczowa Maria, źródło: <https://fotomuzeum.faf.org.pl>)

Al. Jerozolimskie, po prawej stronie widoczny fragment kamienicy przed wyburzeniem do wysokości 2 kondygnacji, 1945 r. (fot. Zofia Chomętowska, <http://fotopolska.eu>)

1. Miejscowość
Warszawa

2. Obiekt
Biurowiec ORBIS

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
cd. pkt. 11, fotografie archiwalne
i materiały ikonograficzne

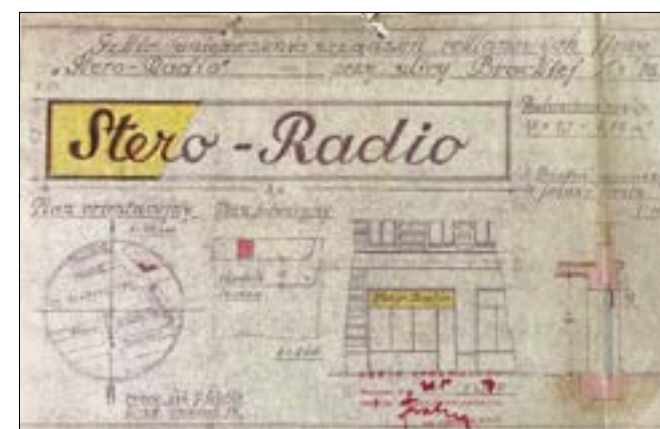
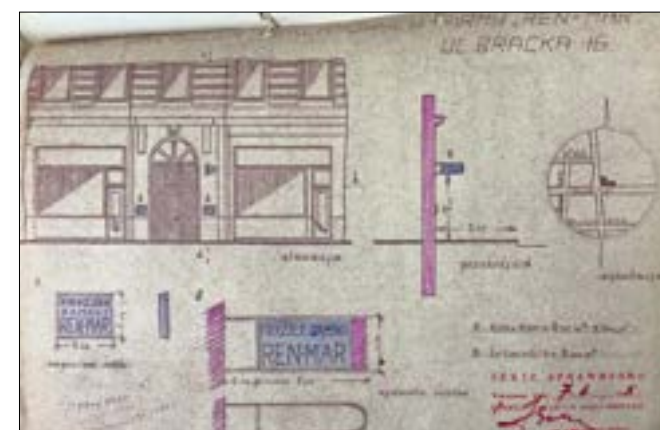
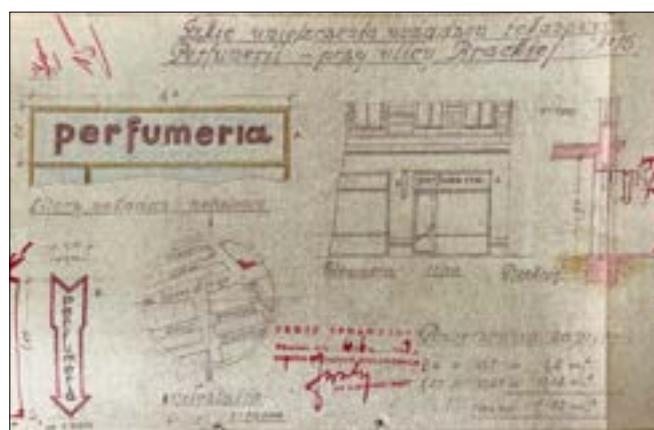
Widok kamienicy od strony ul. Brackiej tymczasowo obniżonej do czasu rozpoczęcia budowy nowego budynku biurowego. 1948 r. (źródło: ze zbiorów M. St. Warszawy - Biuro Organizacji Urzędu, Wydział Archiwum)

Fragment zdjęcia z 1946 r., w głębi widoczna kamienica przy ul. Brackiej 16 podczas prac porządkowych i adaptacji na cele usługowe (tymczasowe - do sierpnia 1949 r.). Zachowane ściany i kominy powyżej kondygnacji I piętra zostały wyburzone. (źródło: <https://fotopolska.eu/>)

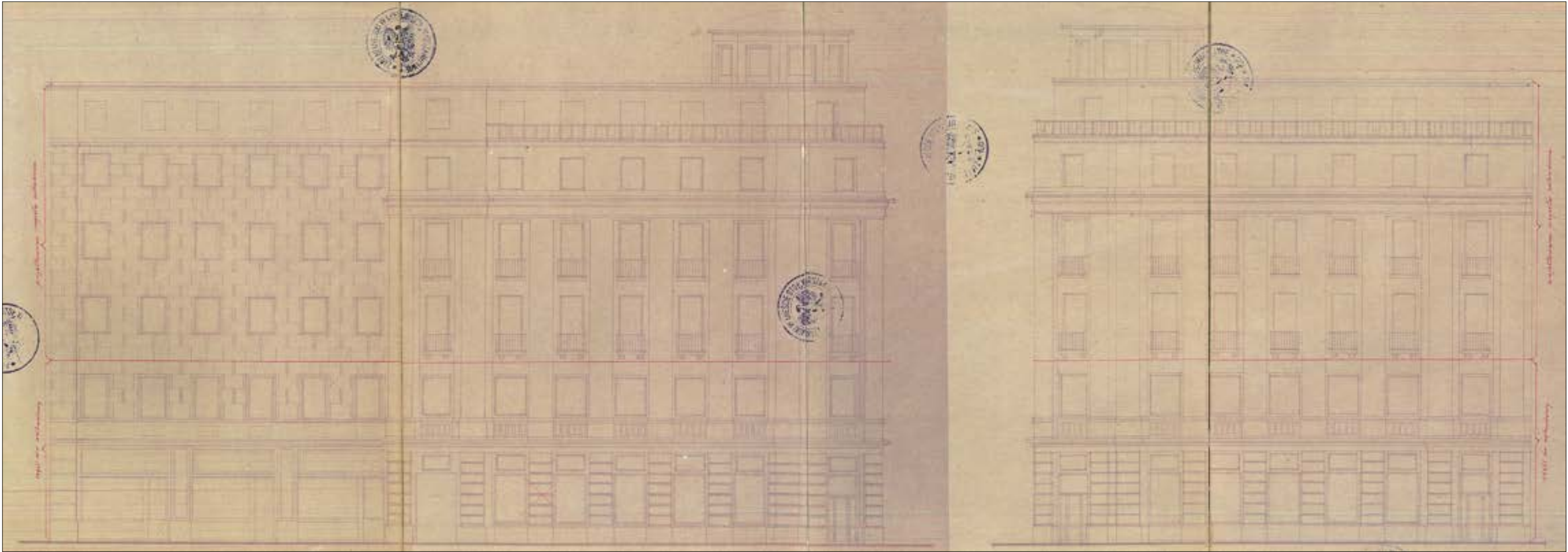

Widok kamienicy od strony Al. Jerozolimskich tymczasowo obniżonej do czasu rozpoczęcia budowy nowego budynku biurowego. 1948 r. Na pierwszym planie widoczna budowa drugiego tunelu linii średnicowej. (źródło: ze zbiorów M. St. Warszawy - Biuro Organizacji Urzędu, Wydział Archiwum)

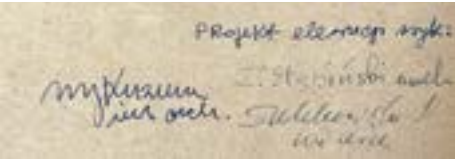

Zdjęcia archiwalnych „szkiców umieszczania urządzeń reklamowych” na elewacji budynku przy ul. Brackiej 16, dołączanych do podań o umieszczenie reklam, składanych przez najemców w latach 1946-1948. (źródło: ze zbiorów M. St. Warszawy - Biuro Organizacji Urzędu, Wydział Archiwum; fot. Jakub Andrzejewski, 2025 r.)

WKŁADKA DO KARTY EWIDENCYJNEJ ZABYTKU NIERUCHOMEGO			ZAŁĄCZNIK NR	7
1. Miejscowość Warszawa	2. Obiekt Biurowiec ORBIS	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) cd. pkt. 11, materiały ikonograficzne		

Pierwszy projekt elewacji oraz odbudowy 5 piętrowego budynku został wykonany w pierwszej połowie 1946 r. przez architektów Zygmunta Stępińskiego, Mariana Sulikowskiego oraz Mieczysława Kuzmę. W prawym dolnym rogu widoczne w powiększeniu podpisy autorów projektu. (źródło: ze zbiorów M. St. Warszawy - Biuro Organizacji Urzędu, Wydział Archiwum; fot. Jakub Andrzejewski, 2025 r.)

1. Miejscowość
Warszawa

2. Obiekt
Biurowiec ORBIS

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
cd. pkt. 11, fotografie archiwalne
i materiały ikonograficzne

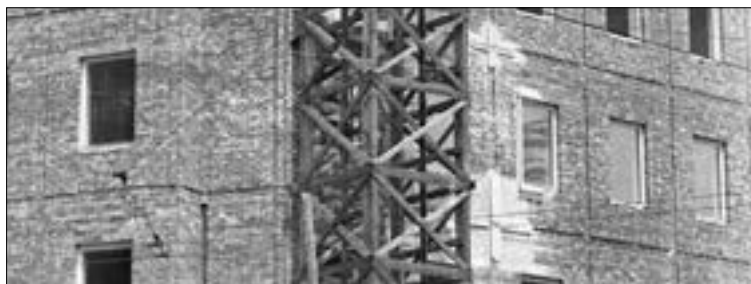
Budowa Powszechnego Domu Towarowego, w głębi widoczna działka po rozebraniu budynku przy ul. Brackiej 16 do poziomu piwnic, jesień 1949 r., (źródło: NAC; Wojskowa Agencja Fotograficzna; <https://www.szukajwarchiwach.gov.pl>)

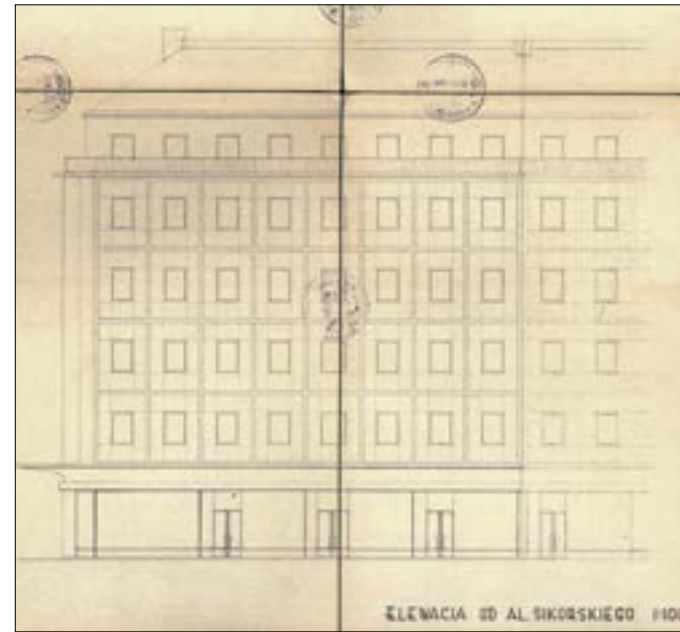
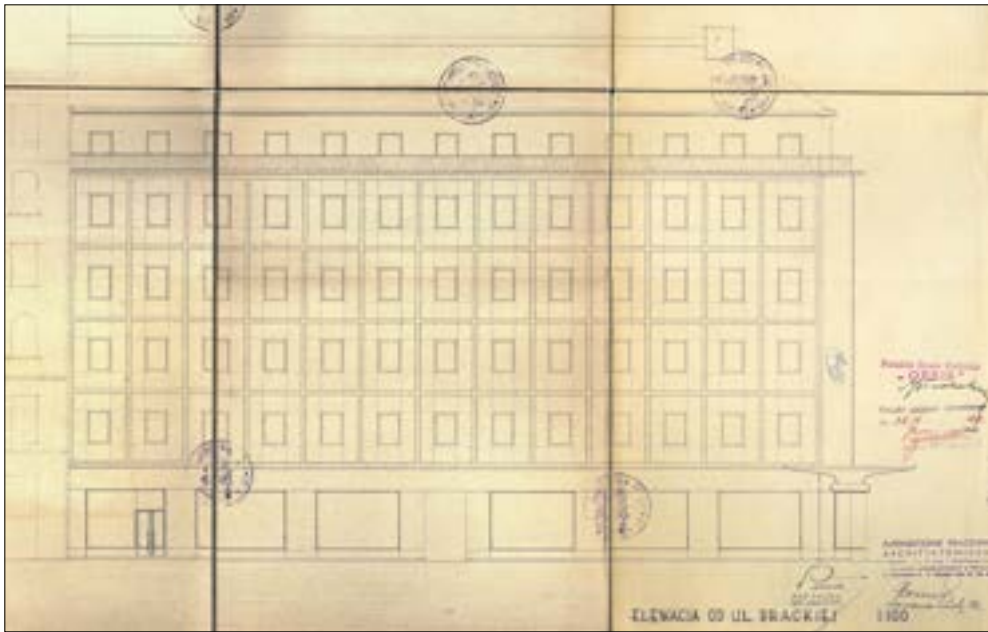

Budowa budynku biurowego przy Brackiej 16, widok od strony południowej i Al. Jerozolimskich. Widoczny stan surowy budynku z próbnym fragmentem elewacji wykonanym przed zmianą projektu. Zdjęcie z połowy 1950 r. (fot. ze zbiorów prywatnych, źródło: <http://fotopolska.eu>)

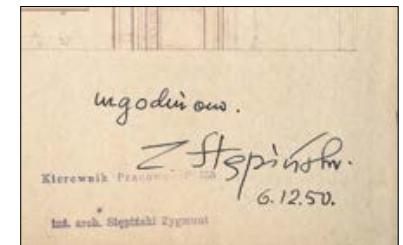
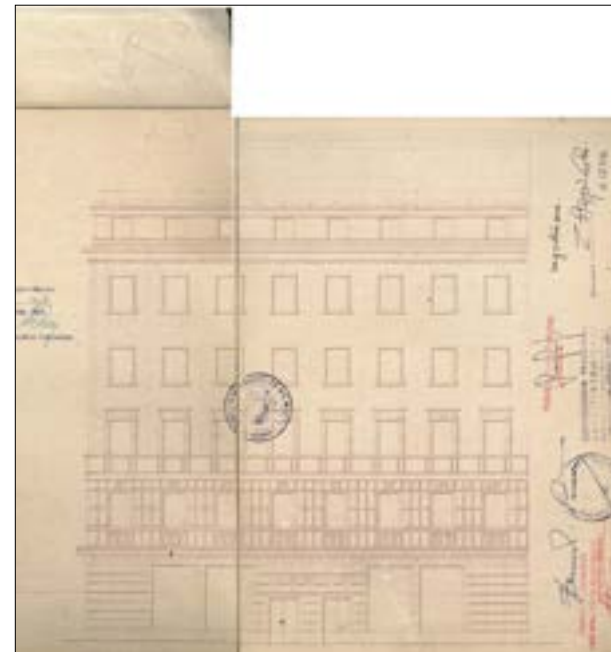
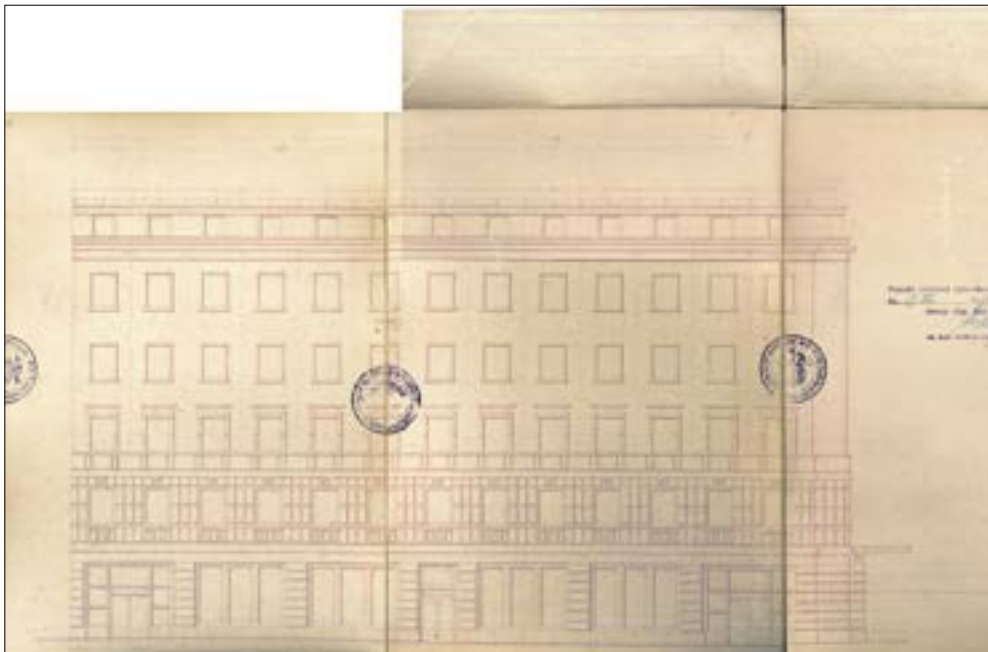

Budowa budynku biurowego przy Brackiej 16, widok od strony południowej i Al. Jerozolimskich. Widoczny stan surowy budynku. Zdjęcie z końca 1950 r. (źródło: NAC; <http://fotopolska.eu>)

Elewacje budynku biurowego od strony ul. Brackiej i Al. Jerozolimskich. Projekt budowlany z września 1948 r. został zatwierdzony do realizacji i dla którego wydano pozwolenie na budowę. Po prawej (w powiększeniu) podpisy autorów projektu. (źródło: ze zbiorów M. St. Warszawy - Biuro Organizacji Urzędu, Wydział Archiwum)

Zmienione elewacje budynku biurowego po wprowadzeniu Socrealizmu w architekturze polskiej. Projekt powstał i został zatwierdzony pod koniec 1950 r. (źródło: ze zbiorów M. St. Warszawy - Biuro Organizacji Urzędu, Wydział Archiwum; fot. Jakub Andrzejewski, 2025 r.)

1. Miejscowość
Warszawa

2. Obiekt
Biurowiec ORBIS

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
cd. pkt. 11, materiały ikonograficzne
i fotografie archiwalne

Górne piętro „Orbisu” obłożone cegielką prasowaną, niesłusznie nazywaną prefabrykatem. Prześwitowa balustrada nad gzymsem głównym jest natomiast w charakterze właściwej prefabrykacji.

Pierwsze i drugie piętro „Orbisu”, mimo że pod względem wykonawstwa należą do „apresfabrykatów”, formą swą stanowią przyczynek dla rozwoju architektury naprawdę prefabrykowanej. Fragment brzozy przy gołym murze zdradza sposób montażu przez aplikację.

Zdjęcie przedstawiające prace budowlane prowadzone przy elewacjach w drugiej połowie 1951 r. Po prawej widoczne mocowanie prefabrykatów na elewacji. (czasopismo „Architektura” 1952 nr 3; źródło: <https://mbc.cyfrowemazowsze.pl>)

Naroże budynku zwieńczonego reklamą neonową - globusem, 1955 r. Zdjęcie przedstawiające budynek pierwotnej formie po oddaniu do użytkowania i przed wykonaniem późniejszych zmian i remontów. (fot. Zbyszko Siemaszko, źródło: NAC; <https://audiovis.nac.gov.pl/>)

Widok oddanego do użytku budynku Biurowego ORBIS w północnej pierzei Al. Jerozolimskich. Zdjęcie wykonano podczas pochodu 1 maja (lub 22 lipca) 1953 r. (źródło: NAC; <https://audiovis.nac.gov.pl/>)

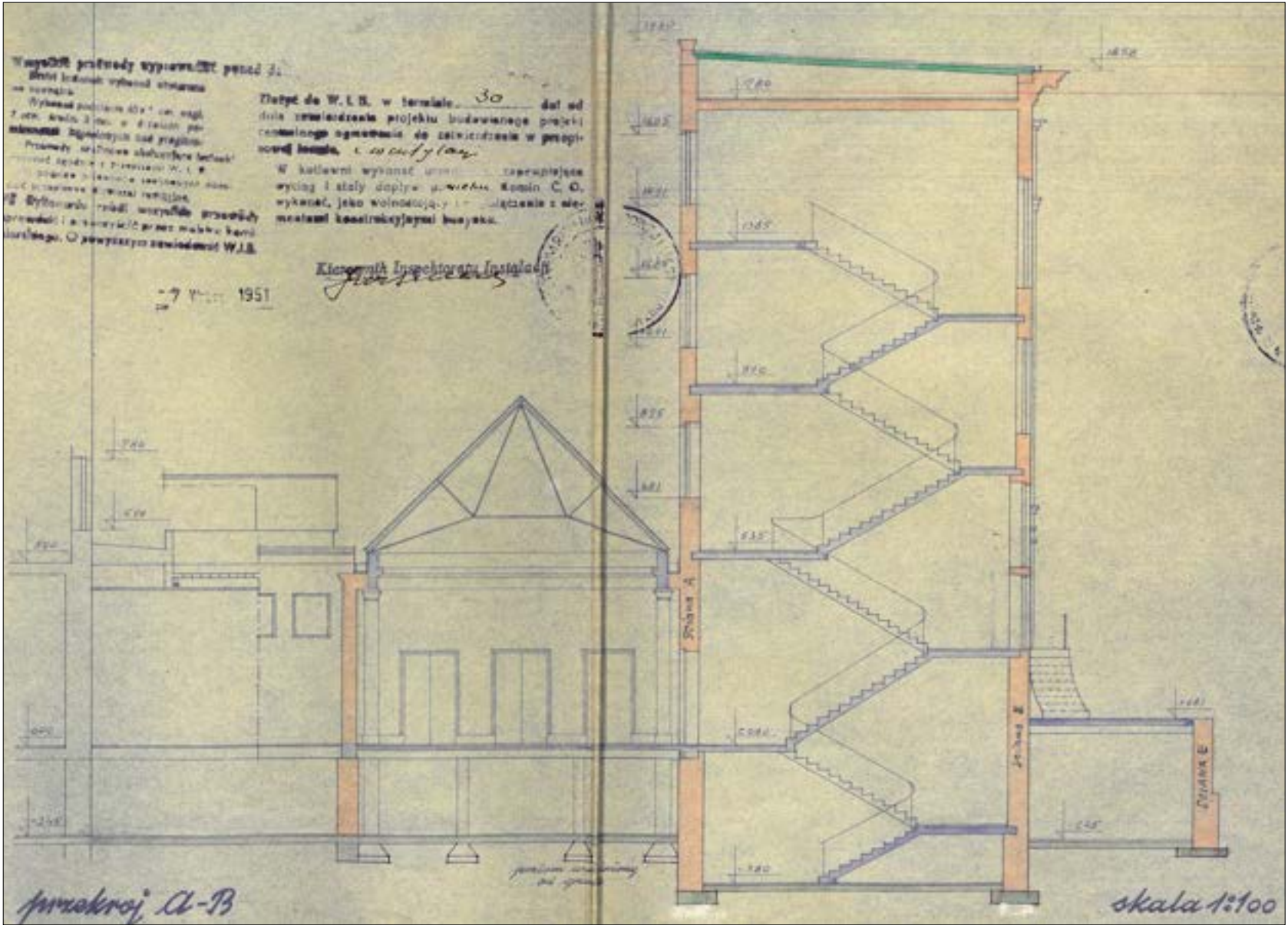
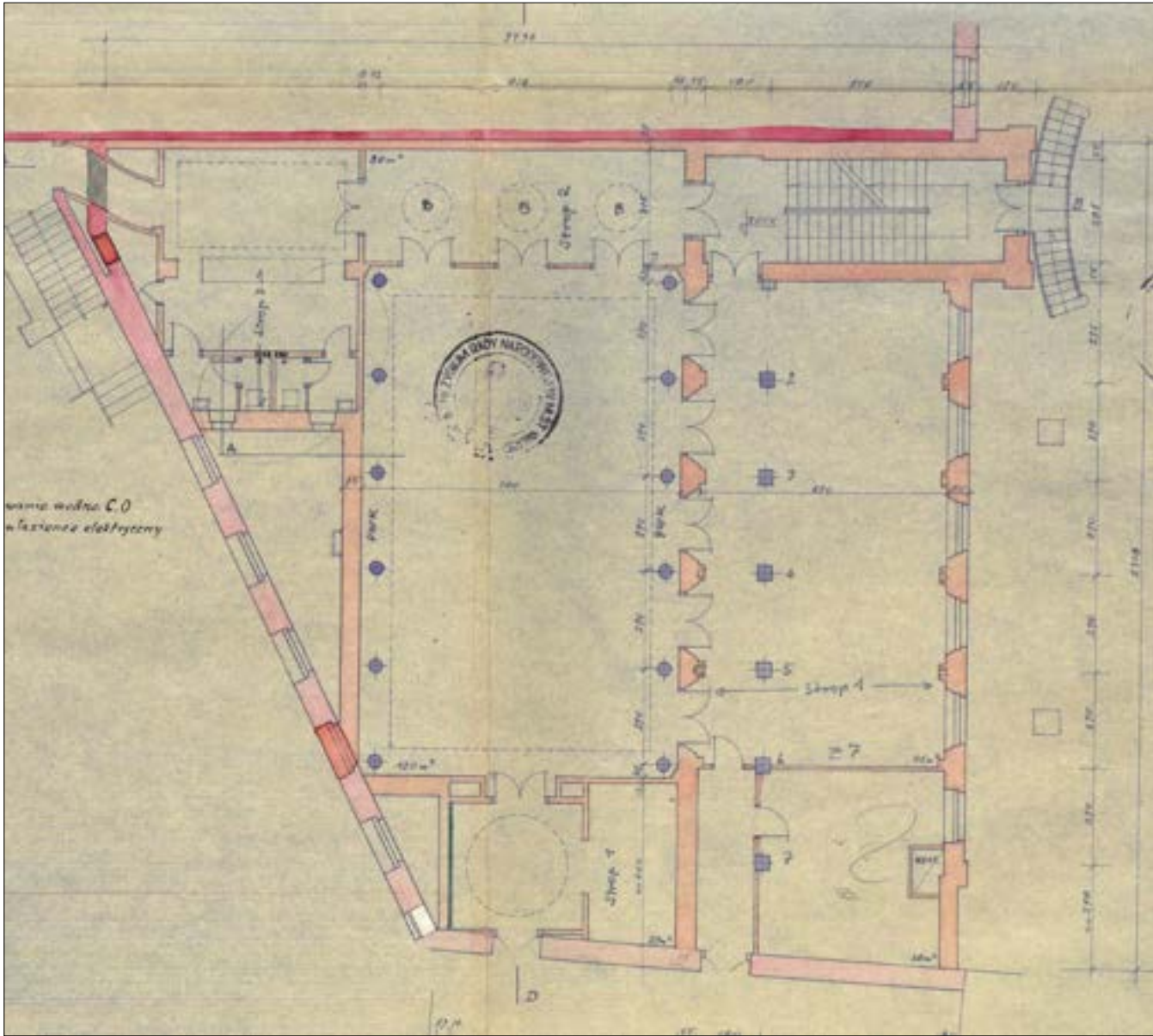

Widok budynku w stanie surowym podczas wykonywania prac przy elewacjach oraz przy montażu reklamy neonowej - globusa, 1951 r. (źródło: NAC; <http://fotopolska.eu>)

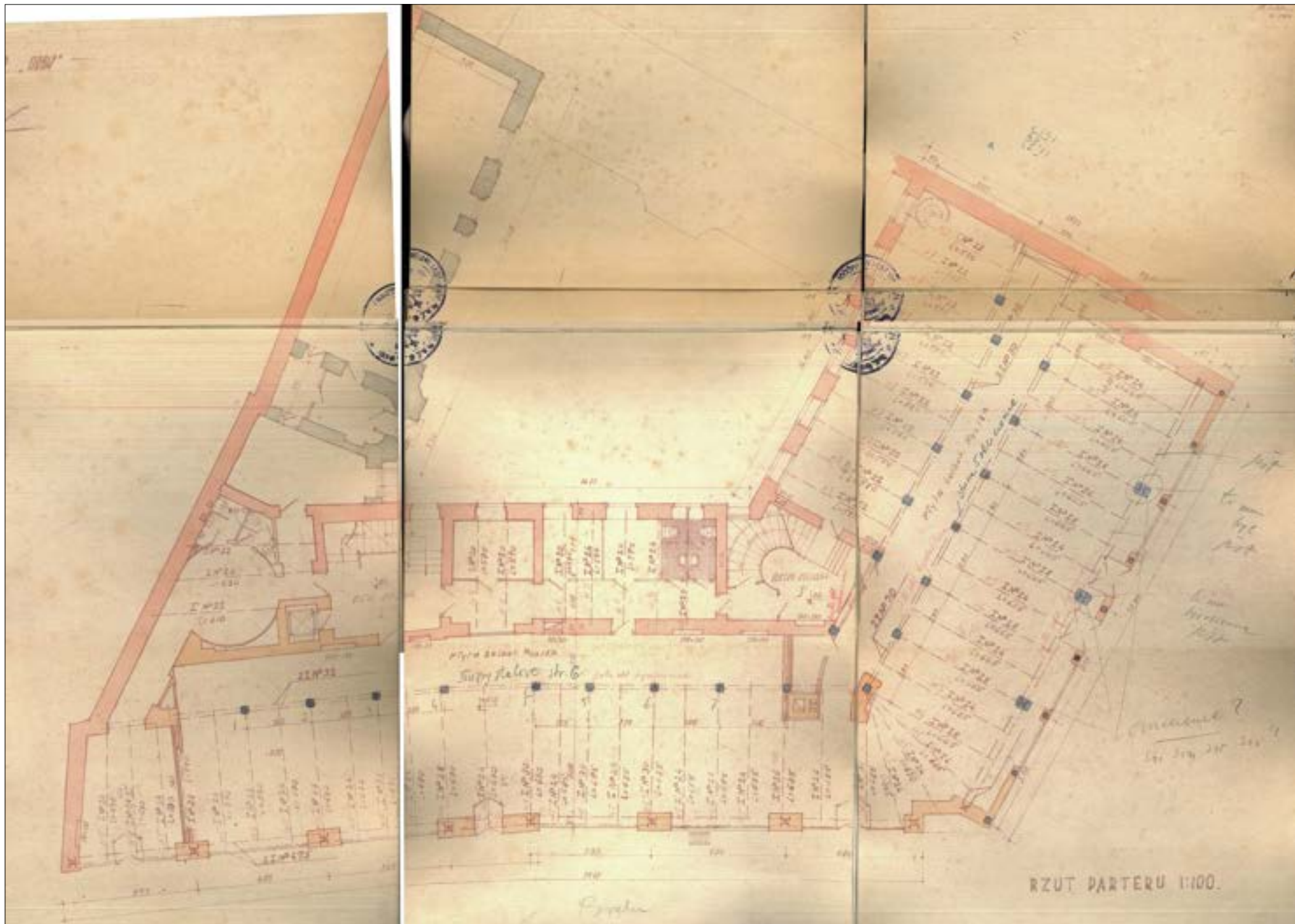
1. Miejscowość
Warszawa

2. Obiekt
Biurowiec ORBIS

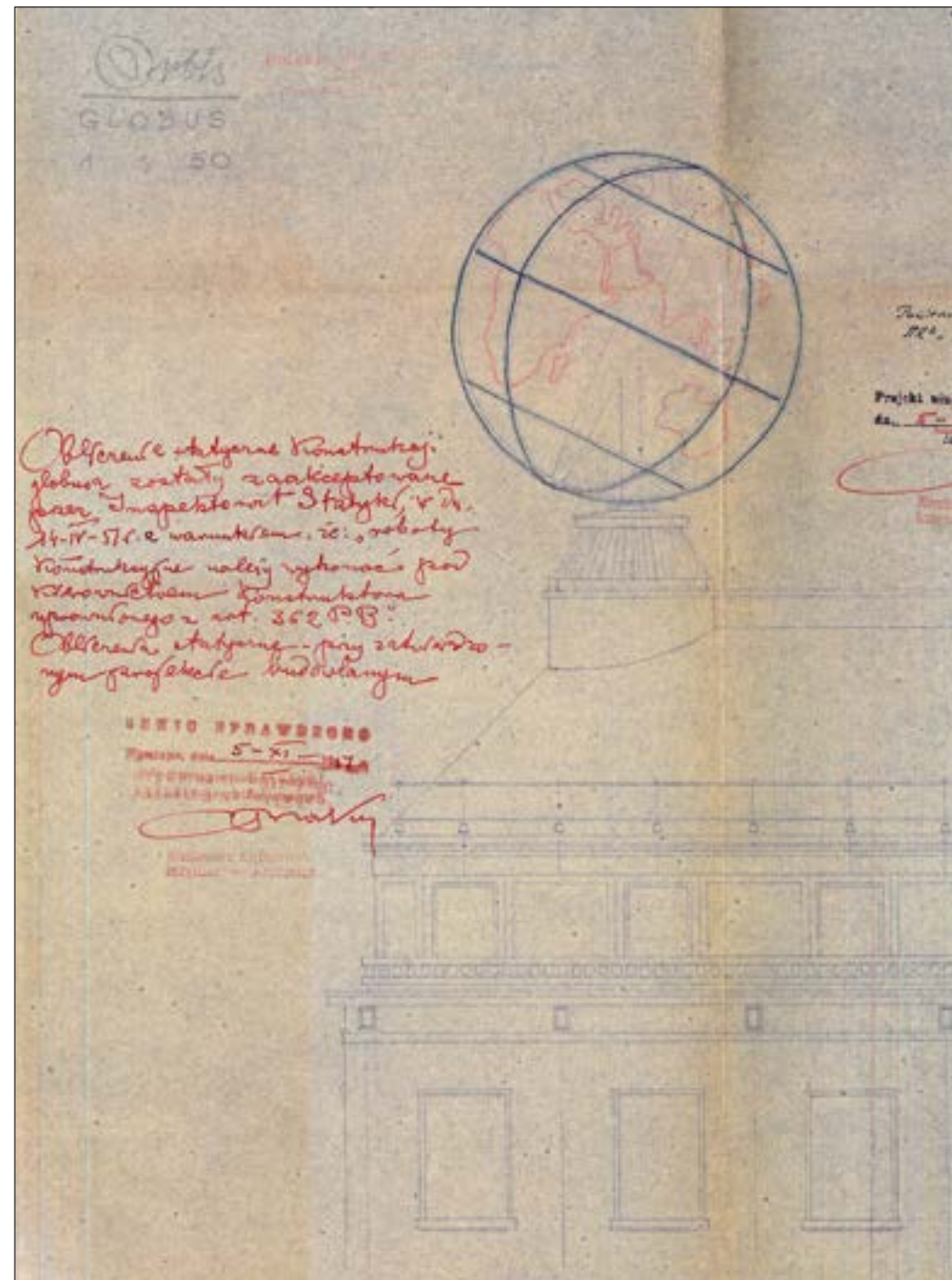
3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
cd. pkt. 11, materiały ikonograficzne

„Projekt budynku biurowego oraz sali zebrań (rozbudowa gmachu „Orbis” - oficyna)” projekt z 1951 r., Po lewej rzut parteru, po prawej przekrój poprzeczny przez budynek. Widoczny świetlik w niższej części budynku, wtórnie rozebrany i zakryty przez dach oraz instalacje wentylacyjną. (źródło: ze zbiorów M. St. Warszawy - Biuro Organizacji Urzędu, Wydział Archiwum; fot. Jakub Andrzejewski, 2025 r.)

„Projekt zamienny budynku biurowego, nadbudowa frontu, budynek murowany 5-cio piętrowy” z 1951 r., rzut kondygnacji parteru z widoczną oficyną przeznaczoną do wyburzenia.
(źródło: ze zbiorów M. St. Warszawy - Biuro Organizacji Urzędu, Wydział Archiwum; fot. Jakub Andrzejewski, 2025 r.)

„Projekt godła reklamy, z 1951 r.” (źródło: ze zbiorów M. St. Warszawy - Biuro Organizacji Urzędu, Wydział Archiwum; fot. Jakub Andrzejewski, 2025 r.)

1. Miejscowość

Warszawa

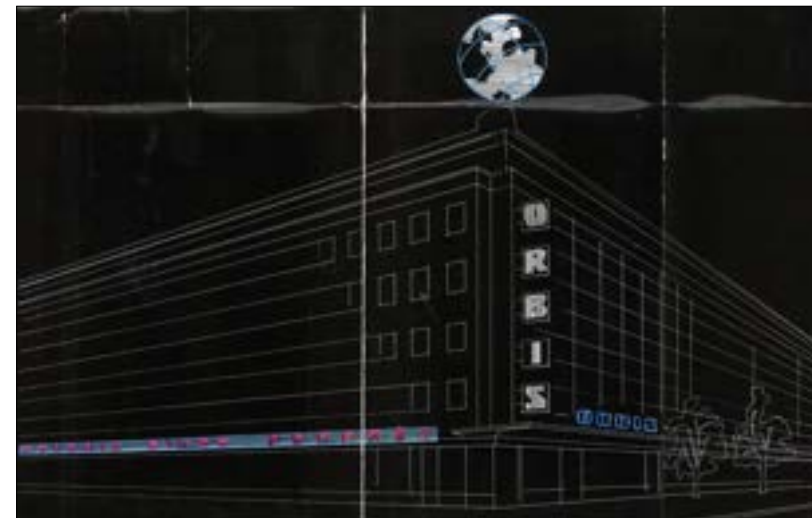
2. Obiekt

Biurowiec ORBIS

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

cd. pkt. 11, fotografie archiwalne
i materiały kartograficzne

Wnętrza nowo otwartego biura podróży ORBIS w XXX r. Po prawej widok sali w kierunku zachodnim, od strony ul. Brackiej. Po lewej widok sali w kierunku południowym, naroża budynku i Al. Jerozolimskich. (Archiwum Fotografii Ośrodka KARTA; źródło: <https://foto.karta.org.pl>)

Projekt modernizacji reklamy neonowej na elewacjach budynku, 1974 r. (źródło: ze zbiorów M. St. Warszawy - Biuro Organizacji Urzędu, Wydział Archiwum)

Widok budynku od strony południowo-zachodniej, 1974 r. (źródło: ze zbiorów M. St. Warszawy - Biuro Organizacji Urzędu, Wydział Archiwum)

Widok budynku w przyziemiu od strony zachodniej, lata 70. (fot. Grażyna Rutowska, źródło: <http://fotopolska.eu>)

Fragment elewacji od strony Al. Jerozolimskich, 1968 r. (fot. Jarosław Tarań; Archiwum Fotografii Ośrodka KARTA; źródło: <https://foto.karta.org.pl>)